

EN NORDISK KÆRLIGHEDSHISTORIE

Velfærdsstaten i vores hjerter

Velfærdsstaten er et forvirrende objekt. Hvem og hvor er velfærdsstaten – og hvor er den ikke? Er jeg også staten? Er staten i mig? I kapitlet "Finding the Man in the State" fra bogen *States of Injury* (1995) interesserer den amerikanske politolog Wendy Brown sig særligt for statens maskuline dimensioner. Ligesom flere andre nordamerikanske feminister var Brown i 1980'erne og 90'erne optaget af at udvikle en feministisk teori om staten med afsæt i en bestemt politisk skepsis: Hvordan skulle det kunne give mening for kvinder at appellere til staten om rettigheder og beskyttelse, når nu staten historisk er et produkt af mandlig dominans, og når nu statens institutioner, praksisser og diskurser er uløseligt forbundet med "mandens privilegier i et mandsdomineret samfund" (Brown 169)?¹ Kast ikke din kærlighed på velfærdsstaten, advarede Brown således sammen med en række venstre-feministiske tænkere som Carole Pateman, Catharine MacKinnon og Nancy Fraser.

Browns statsskepsis handler om statsmagten som magt, men den handler altså også om, at statsmagten, ifølge Brown, ikke er kønsneutral.

1 Citater fra andre sprog end dansk gengives i det følgende i min egen oversættelse.

Den nordamerikanske velfærdsstat er maskulin, idet den medierer mandlig dominans. Derfor risikerer kvinders engagement i staten – som fortalere for mere familiepolitik, som ansatte i staten, som modtagere af *welfare* og som politikere – ifølge Brown at udskifte afhængighed af individuelle mænd med afhængighed af en institutionaliseret og abstraheret form for mandlig dominans. Selv om "kønnets ubevidste" [the gendered unconscious] fortsat følger familieformens brudflader, er familien ifølge Brown ikke længere den primære regulerende og subjektiverende magt i kvinders liv (196). Nu udspiller kampen for kvinders rettigheder sig derimod med staten som primær "partner", skriver Brown sidst i det 20. århundrede:

I dagens USA foregår kvinders kamp for social, politisk og økonomisk frihed oftere i eller i nærheden af staten, uanset om det drejer sig om fattigdom, velfærdsydelse og -reguleringer, fertilitet, abort, dagpleje, rugemoderskab, teenageres reproduktive rettigheder, seksuel frihed (herunder sexarbejders rettigheder og krav), positiv særbehandling, uddannelse eller beskæftigelse. (Brown 196)

Velfærdsstaten er således en afgørende spiller i kampen for kvinders ligestilling. Men fordi statsmagten er en fortsættelse af maskulin dominans, er det ifølge Brown risikabelt for kvinder at se staten som "forsørger, lighedsskaber, beskytter eller befrier" (Brown 196).

I denne artikel vil jeg have fokus på følelsesmæssig tilknytning til den skandinaviske velfærdsstat og den såkaldte "nordiske model". Nærmere bestemt vil jeg indkredse en dominerende oplevelse af, at staten er god, som typisk ytrer sig som en form for taknemmelig kærlighed til velfærdsstaten. Jeg interesserer mig med andre ord for den hegemoniske følelseskultur, der tilskynder os til at se velfærdsstaten som, akkurat, "forsørger, lighedsskaber, beskytter eller befrier" (Brown 196). Jeg har indledt artiklen med Browns advarsel til kvinder mod at omfatte en maskulin stat med politisk kærlighed, ikke fordi jeg vil beskæftige mig meget med statens kønnede konnotationer, men fordi jeg er interesseret i, hvordan netop forholdet mellem kvinder, mødre og velfærdsstat har haft betydning for oplevelsen af de skandinaviske velfærdsstater som gode – og måske ligefrem elskelige. I antologien *Velfærdsfortællinger* fra 2010 noterer samfundsforsker Jørn Henrik Petersen og historiker Klaus Petersen, at undersøgelse efter

undersøgelse de foregående 30 år har bekræftet, at "danskerne elsker deres velfærdsstat" (Petersen og Petersen 310). Er velfærdsstaten, som jeg konstaterede indledningsvist, et forvirrende objekt, er den altså ikke desto mindre også et kærlighedsobjekt.

Mit overordnede ærinde er at bidrage til den humanistiske velfærdsstatsforskning ved at genbeskrive den "nordiske model" som ikke kun en politisk model, der handler om statens opbygning og ydelser, men også en affektiv model, der handler om subjektets tilknytning til velfærdsstaten – ud fra den antagelse, at denne affektive model er væsentlig for velfærdsstatens politiske virkemåde, herunder for produktionen af statssubjekter. Med til denne "affektive nordiske model", hører, foreslår jeg, at subjektet indgår i en relation til staten, som var staten en slags forælder.² Her er min genealogiske hypotese, at følelsesmæssig tilknytning til velfærdsstaten har taget form af den karakteristiske familiepolitik i de skandinaviske lande: I den historiske bevægelse, hvor velfærdsstaten er trådt i forældrenes og familiens sted, *in loco parentis*, og dermed har "statsliggjort" og "affamilialiseret" omsorgsopgaverne, er staten omvendt blevet "familialiseret" i den kollektive følelseskultur og fantasi.³ Subjektets "familiære" relation

2 Beskrivelsen af en "nordisk følelsesmodel", der hviler på en kollektiv forestilling om velfærdsstaten som en forældrefigur, har jeg udviklet i samarbejde med Anna Meera Gaonkar, Cecilie Ullerup Schmidt og Lene Myong i forbindelse med forskningsprojektet "Forældrestater. Den nordiske følelsesmodel" (under bedømmelse). Heri vil indgå forskning i den affektive sociale kontrakt mellem de skandinaviske velfærdsstater og migrant- og indigene familier samt i velfærdsstatens affektive og reproduktive engagement i transnational adoption. Disse familiedomæner er afgørende for forståelsen af de skandinaviske velfærdsstaters "forældreagtighed", men de ligger uden for denne artikels majoritetsfokus på den dominerende tilknytning til velfærdsstaten. Artiklen og dens centrale begrebsliggørelser bygger på arbejdet med at formulere dette forskningsprojekt.

3 Her trækker jeg på litteraturhistorikeren Lasse Horne Kjøldgaard, der har analyseret den metaforiske indlejring, via begrebet om "formynderstaten," af den særlige skandinaviske familiepolitik i den danske velfærdsdebat og i skønlitteraturen. Det interessante ved forestillingen om velfærdsstaten som en formynder er, foreslår Kjøldgaard, at udtrykket "ikke kun udtaler en misbilligelse af statens overdrevne magtbeføjelser, men også afspejler forskydningen i forholdet mellem familie og stat: En formynder er netop en værge, der træder i forældrenes sted – *in loco pa-*

til velfærdsstaten er ikke kun metaforisk, selv om der er mange familie-metaforer i vores kulturelle omgang med staten og dens repræsentanter. Min interesse er snarere måderne, hvorpå den affektive samfundskontrakt har taget form af den skandinaviske familiepolitik: Med overførslen af omsorgsopgaver fra familie til stat er, foreslår jeg, også fulgt en overførsel af affektiv relationalitet.

Termen "forældrestat" kunne signalere en kritisk evaluering af en umyndiggørende stat. Det er dog ikke ærindet her, hvor jeg i stedet bruger termen til at beskrive velfærdsstatens medbetydninger – positive såvel som negative medbetydninger – i den kollektive følelseskultur: Velfærdsstaten er, eller burde være som, en god forælder. Denne fortolkningsramme giver anledning til en affektiv samfundskontrakt mellem stat og subjekt, hvis *ideelle* reciprocitet består i, at velfærdsstaten kerer sig om individet, som var det et barn af staten, mens individet omvendt oplever velfærdsstaten som en ansvarlig og omsorgsfuld forældrefigur. Denne ideelle reciprocitet er "velfærds-kærlighedens" dynamik: 'jeg elsker velfærdsstaten, fordi velfærdsstaten har draget omsorg for mig og min familie'. I bogen *Mother State* fra 2024 beskriver den britiske litteraturhistoriker Helen Charman en historisk specifik oplevelse – som hun eksemplificerer med sine egne og den britiske historiker Carolyn Steedmans erfaringer – af den britiske velfærdsstat som et kærlighedssystem. I Charmans (og Steedmans) beretning står netop det gensidige i forbindelsen mellem stat og subjekt frem: De elskede velfærdsstaten, fordi den syntes at elske dem. Den gratis mad og mælk i skolen var en af statens mange måder at fortælle dem, at de var noget værd (Charman xi).

Det er denne velfærds-kærlighed, jeg vil indkredse i det følgende. Velfærds-kærligheden er ikke en romantisk kærlighed, men snarere en oplevelse af at være støttet og beskyttet af en generøs og fornuftig "forældrestat", som grundlæggende behandler sine "børn" godt. I Charmans politiske historie om "morstaten" viser forestillingen om staten som et

rentis, som det hedder i Romerretten. I den ramme eller forestillingsstruktur, som udtrykket 'formynder' påkalder, gør velfærdsstaten os alle til børn, til myndlinge" (Kjældgaard 79).

kærlighedssystem sig at være anakronistisk: Den britiske velfærdsstat, der elsker hende og hendes enlige, statsansatte mor, er i virkeligheden en fantasi. I skandinavisk samtidskultur lever velfærds-kærligheden fortsat: forventninger om, og fremstillinger af, velfærdsstatshengivenhed og -taknemmelighed løber som en mærkbar understrøm i den samtidskulturelle forvaltning af velfærdsstatens sociale imaginære.

Det er vigtigt at understrege, at jeg ikke antager, at skandinaver omfavner velfærdsstaten på samme (taknemmelige) måde. Sociologerne Diana Mulinari og Anders Neergaard har beskrevet, hvordan den svenske velfærdsstat har udviklet sig igennem "både kønssegregering, heteronormativitet [...], racialisering og politikker for assimilation af minoriteter" (95). Den affektive oplevelse af og tilknytning til staten tager nødvendigvis farve efter ens position i de nationale, sociale ensembler. Velfærds-kærlighed er én affektiv fortolkning af staten, men den er, foreslår jeg, endnu toneangivende. Udover at manifestere og mobilisere opbakning til staten, kan denne form for politisk kærlighed også bruges som et politisk våben. Mulinari og Neergaard bruger f.eks. begrebet *caring racism* om "en racemæssig og voldelig eksklusionspraksis", der udspringer af en form for omsorg for velfærdsstaten og et bestemt "vi" i den (Mulinari og Neergaard 107). At velfærds-kærlighed også kan bruges som et politisk våben, har vi set måske tydeligst med det såkaldte tilknytningskrav.⁴

I det følgende skitserer jeg først det aspekt af den nordiske model, som i forskningslitteraturen beskrives som *defamilialization*, og berører her diskussionen i skandinavisk feministisk forskning om, hvorvidt de nordiske velfærdsstater er "women-friendly". I de skandinaviske lande oplevede kvindebevægelserne i 1960'erne og 1970'erne et langt stykke af vejen, at deres interesser var sammenfaldende med udviklingen af en stærk velfærdsstat, når det kom til børn og kvinders stilling i samfundet (se hertil kunsthistoriker Ellen Sunesons artikel i nærværende temanummer). I artiklens sidste del vender jeg mig mod to samtidige fortolkninger af forholdet

4 Se Bissenbakker (red.) for en række analyser af tilknytningsbegrebets betydning for spørgsmål om danskhed og medborgerskab, herunder om tilknytningskravet i dansk lovgivning om familiesammenføring.

mellem den skandinaviske velfærdsstat og familien. For det første den svenske forfatter Lena Anderssons roman *Sveas søn* fra 2019, som indgår i Anderssons romantrilogi om det svenske folkehjems storhed og fald. Mens Brown i kapitlet "Finding the Man in the State" ville finde manden i staten, er Andersson omvendt optaget af at finde staten i manden. Her interesserer jeg mig særligt for romanens fremstilling af et skandinavisk subjekt, der mener at stå i gæld til en god og retfærdig stat, men som helst ikke vil skyldte sine forældre noget. For det andet, og mest som et perspektiv, danske Frelle Petersens spillefilm *Hjem kære hjem* fra 2025, som er en del af Petersens hjemstavnstrilogi. Anderssons roman udspiller sig fortrinsvist i den svenske velfærdsstats guldalder, men begge værker er blevet til i det 21. århundredes kontekst af en neoliberaliseret skandinavisk velfærdsstat (Andersson og Howell; Heiret; Shammas). Jeg har valgt disse værker, fordi de på hver deres måde demonstrerer velfærds-kærlighedens levedygtighed i situationer, hvor det sociale grundlag for den forandres – og, i nogen grad, forvitrer.

VELFÆRDSSTAT OG FORÆLDRESKAB

Det er sociologen Gøsta Esping-Andersen, der har brugt betegnelsen *defamilialization* om det familiepolitiske mønster, der særligt kendetegner de skandinaviske velfærdsstater. "Defamilialization", eller affamilialisering, betegner en bestemt ansvarsfordeling mellem stat og familie, ifølge hvilken familien kun i mindre grad har ansvaret for den sociale reproduktion og omsorgsarbejdet, som i stedet hører under velfærdsstatens ressortområde i form af daginstitutioner, skole, skolemad, uddannelse, sundhedsvæsen, arbejdsløshedsunderstøttelse, sygedagpenge, pension og ældrepleje.⁵ Det socialdemokratiske velfærdsregime har, skriver Esping-Andersen, "aktivt 'affamilialiseret' ansvaret for velfærdsopgaver med to mål for øje: for det første at styrke familier (ved at aflaste dem for forpligtelser) og for det andet at stræbe efter større individuel uafhængighed" (13). Det er altså et

5 Her følger jeg Kjældgaard, der bruger termen affamilialisering som dansk oversættelse af det engelske "defamilialization".

særtræk ved den skandinaviske model, at staten her har overtaget mange af de ansvarsområder, som i andre velfærdsmodeller fortrinsvist hører under familien.⁶

De svenske historikere Henrik Berggren og Lars Trägårdh foreslår i bogen *The Swedish Theory of Love* begrebet "statsindividualisme" som en måde at indkredse det særlige forhold mellem individ, familie og stat, der kendetegner den svenske sociale kontrakt og den skandinaviske model i bredere forstand. Begrebet statsindividualisme henviser til den direkte forbindelse mellem individ og stat i den skandinaviske velfærdsmodel; her er individets relation til staten i mindre grad medieret af familie, kirke, lokalsamfund og velgørende organisationer end i andre velfærdsregimer. Et af de ideologiske forhold ved denne statsindividualisme, der særligt interesser Berggren og Trägårdh, er, at den tydeliggør, at grundprincippet i den skandinaviske statsmodel – en model, som ellers gerne beskrives som kollektivistisk – er ideen om individets autonomi. I modsætning til eksempelvis den amerikanske model har løftet, i svensk politisk kultur, om det gode liv ikke ligget latent i familien, kirken eller lokalsamfundet – institutioner som tværtimod har været associeret med negativ social relationalitet: privilegier, ulighed, hierarki, patriarkalske magtstrukturer og personlig ydmygelse (25). Det løfte, den svenske model med en stærk stat giver borgerne, er netop at *frisætte* dem fra afhængighedsskabende fællesskabsbånd såsom familien og lokalsamfundet. Når svenskerne omfavner en stærk stat, er det ifølge Berggren og Trägårdh, fordi de bedst sådan opnår den høje grad af individuel autonomi, frihed og uafhængighed, de stræber efter, uden samtidig at sabotere det fælles.

Ligesom andre historikere hæfter Berggren og Trägårdh sig ved hvor væsentlig for udviklingen af den svenske velfærdsmodel, socialdemokraten Alva Myrdals arbejde som samfundsforsker og aktivist i mellemkrigsårenes Sverige skulle vise sig at blive. I dag kan forestillingen om, at staten nødvendigvis har et stort medansvar for børns opfostring og trivsel virke naturlig. Det skyldes i høj grad, foreslår Berggren og Trägårdh, de sociale reformer,

6 Se f.eks. Degavre og Merla for et kritisk, globaliseret perspektiv på denne arbejdsdeling og på begrebet "defamilialization".

som blandt andre Myrdal arbejdede for. Sammen med sin partner Gunnar Myrdal udgav hun i 1934 bogen *Kris i befolkningsfrågan*, som adresserede snitfladerne mellem stat og familie. Bogens umiddelbare anledning var, som titlen indikerer, "befolkningsspørgsmålet", det vil sige oplevelsen af, at Sverige, ligesom de øvrige europæiske nationalstater i 1930'erne, var ramt af en reproduktiv krise i den bogstavelige forstand, at svenskerne fik for få børn. Myrdalernes løsningsforslag var dels, at borgerne måtte få flere børn, dels at børnene skulle frisættes fra forældrenes til tider uhensigtsmæssige magt over dem. Begge dele krævede ifølge Myrdalerne, at samfundet – det vil sige staten – påtog sig langt mere af ansvaret for og omkostningerne ved barnets tarv og dannelse. Velfærdsstaten skulle være børnenes stat. Det var den gryende velfærdsstats centrale alliance:

[D]en akse, velfærdsstaten drejede sig om, var alliancen mellem staten og børn. En vilje til at beskytte, drage omsorg for, forsørge og uddanne børn – forsvarsløse i dag, men borgere i morgen og det nye samfunds bedste håb – blev den primære mission for den gryende velfærdsstat (Berggren og Trägårdh 165).

Netop her opstår, foreslår Berggren og Trägårdh, den grundlæggende socialdemokratiske idé, at staten er den uproblematisk aktør, "der vil befri fremtidens individ fra fortidens bånd" (165). Ifølge Alva Myrdal havde velfærdsstaten emancipatorisk magt både til at beskytte børnene og til at ligestille ægteskabets parter, til at "frisætte kvinder fra den afhængighed og underordning, som lå i husmoridealet" (Berggren og Trägårdh 169). "Ved at bruge befolkningssspørgsmålet og børns interesser som retoriske værktøjer," konkluderer Berggren og Trägårdh, "søgte [Myrdal] at finde en løsning, der både beskyttede børn og gav kvinder større uafhængighed og frihed" (169, kursiv tilføjet). Den velfærdsstatshistorie, Berggren og Trägårdh fortæller med afsæt i blandt andre Alva Myrdals arbejde, er altså en fortælling om, hvordan barnets frigørelse fra forældrene, og senere kvinders frigørelse fra afhængigheden og omsorgsopgavernes snærende bånd, blev et grundmotiv for det svenske socialdemokrati.

Jeg interesserer mig for dette parløb mellem kvinder og velfærdsstat på grund af dets betydning for måden, hvorpå den skandinaviske velfærds-

stat skulle blive genstand for kærlig taknemmelighed.⁷ Fra Myrdals arbejde og, senere, kvindebevægelserne i 1960'erne og 1970'erne kan vi trække en linje frem til den familiepolitiske situation i Skandinavien, som dannede baggrund for de begreber om henholdsvis "statsfeminisme" og "kvindevenlige stater," som den norske politolog Helga Hernes formulerede i 1987 med bogen *Welfare State and Woman Power: Essays in State Feminism*. Begge begreber henviser til en nordisk model, udviklet både fra neden og fra oven, for institutionaliseringen af ligestillingspolitik. Hernes' vision var et samfund, hvor "uretfærdighed på baggrund af køn i vid udstrækning ville være elimineret uden en stigning i andre former for ulighed såsom mellem forskellige grupper af kvinder" (Hernes citeret i Borchhorst og Siim, "The Women-Friendly Welfare States Revisited" 91). Begreberne om statsfeminisme og kvindevenlige stater brød med forestillingen om den uafvendeligt patriarkalske stat og udgjorde et alternativ til den anti-statslige feministiske tænkning (Bergqvist, Blandy og Sainsbury 224).⁸

Jeg fremhæver disse begreber for, for det første, at udpege forskellen mellem en amerikansk akademisk feminismes skeptiske indstilling til staten, som ovenfor eksemplificeret ved Wendy Browns forbehold, og en skandinavisk feminismes tiltro til staten som emancipatorisk aktør. Man kan måske sige, at tiltroen til velfærdsstaten som kvindevenlig har bidraget til en mere statsvenlig skandinavisk feminisme end de stats skeptiske former for feminisme, vi finder i angloamerikanske kontekster. Men jeg vil også gerne, for det andet, pege på, at velfærds kærligheden på forskellig vis er kønnet. Oplevelsen af at *skylde* velfærdsstaten (og kvindebevægelserne) sin ligestilling, sin økonomiske uafhængighed af mænd og dermed sin fri-

7 Den kærligt-taknemmelige tiltro til staten er også animeret af den selvforståelse, at de skandinaviske velfærdsstater tager vare på globale andre. Også denne velfærdsideologi stod, om end i en radikal form, centralt i Myrdalernes arbejde, hvor den kom til udtryk i f.eks. Alva Myrdals *Vårt ansvar för de fattiga folken* fra 1961 og Gunnar Myrdals *Beyond the Welfare State* fra 1960. Begge disse værker forsøger at tænke global økonomisk retfærdighed hinsides nationalstaten.

8 Se Borchhorst og Siim 2002 og 2008 for diskussioner af begrebernes fortsatte analytiske relevans og af den skandinaviske ligestillingsmodel i et intersektionelt perspektiv.

hed, som Hernes' begrebsliggørelse afspejler, er et specifikt kvindekønnet (og muligvis overvejende "hvidt") supplement til en mere generaliseret taknemmelig oplevelse af, at velfærdsstaten og dens institutioner har sørget for mig. Kønnede aspekter af tilknytningen til velfærdsstaten har også, på kompleks vis, at gøre med den kulturelle fortolkning af velfærdsstatens kønnethed, som f.eks. Brown forholder sig til. Mens Brown beskriver staten som maskulin, påpeger Mulinari og Neergaard, at 90'ernes neoliberale ideologier beskrev den svenske velfærdsstat som feminin og som en pylremor – ikke mindst for immigranter.⁹ "Det neoliberale projekt syntes," skriver de, "at genrejse maskulinitet og (patriarkalsk) handlekraft" (105).

EN AFFEKTIV SAMFUNDskonTRAKT

Når jeg i det foregående har trukket særligt på Berggren og Trägårdhs velfærdshistorie, er det blandt andet, fordi de har et godt blik for kvindelige intellektuelles rolle i udformningen af det svenske *folkhemmet*. Men det er også, fordi jeg gerne vil bruge og moderere deres begreb om en svensk "teori om kærlighed".¹⁰ Berggren og Trägårdh foreslår, at den optagethed af lighed, som ifølge dem kendetegner den svenske, og skandinaviske, velfærdsmodel, er en funktion af et dybtliggende begær efter frihed. I Sverige, argumenterer de, er den folkelige opbakning til den sociale kontrakt, som statsindividualismen udmønter sig i, baseret på:

en udbredt tro på vigtigheden af at være uafhængig af andre mennesker, af at være autonom og hverken underordnet eller forgældet – uanset om gælden er økonomisk, følelsesmæssig eller social. Kernen i denne overbevisning er, at sand kærlighed og venskab – ja, ethvert autentisk forhold – ikke bygges på afhængighed, men på lighed, valgfrihed og autonomi (Berggren og Trägårdh xi).

-
- 9 Op til det danske folketingsvalg i marts 2026 kunne man på Charlotte Nellesmanns (Liberal Alliance) valgplakater læse udsagnet "Systemet er ikke din mor". At dette ikke var et argument for mere "morstat", mere omsorg i statsapparatet, fremgik af andre af Nellesmanns plakater, der sagde: "Stop staten – start Danmark".
- 10 Denne paragraf gengiver min udlægning i Sharma 2026 af "teorien om kærlighed" (59-61).

Deres argument er altså, at den svenske samfundskontrakt er et svar på en grundlæggende overbevisning om, at mennesker kun kan være virkelig frie, hvis de er uafhængige af hinanden, og at de kun kan være virkelig uafhængige, hvis de er lige. Denne ligning er, hvad Berggren og Trägårdh kalder den svenske teori om kærlighed. I denne beskrivelse nyder den stærke, skandinaviske stat – stærk bl.a. i betydningen intervenserende i forældreskabets og familiens traditionelle organisering – udbredt opbakning, fordi den gør sig selv til redskab for en efterspørgsel i befolkningerne efter uafhængighed og lighed, som igen er forudsætninger for, ifølge disse befolkninger, at indgå i ægte mellemmenneskelige relationer.

Jeg har andetsteds spurgt til den fortsatte relevans af beskrivelsen af en skandinavisk kærlighed til lighed i en historisk situation, hvor det står klart, at de skandinaviske velfærdsstater ikke kun voksede ud af en trang til social lighed, men også ud af imperiale og ekstraktivistiske transnationale relationer og de racemæssige hierarkier, der organiserer disse fænomener.¹¹ Her er mit forslag et andet: at velfærdsstaten ikke bare er en neutral baggrund for de mellemmenneskelige relationer, men derimod medierer disse relationer og giver dem form, og at denne mediering selvsagt har betydning for de sociale relationer, men mindst lige så stor betydning for oplevelsen af, og tilknytningen til, staten. Med statsliggørelsen af omsorgsopgaverne er samtidig sket en "familiegørelse" af staten. Vi er tilbøjelige til at forestille os velfærdsstaten som en forældrefigur, fordi staten historisk er trådt *in loco parentis*, i forældrenes sted.

Hvordan studerer man denne familiære tilknytning til velfærdsstaten? Én måde er at identificere og analysere, hvad jeg kalder familie/stat-situationer: situationer, hvori de materielle og imaginære relationer mellem velfærdsstat og forældreskab registreres og er på spil. Selv hvis vores relation til staten kan karakteriseres som "statsindividualisme", kultiveres vores affektive fornemmelse for staten typisk i familien. Snarere end tosommenheden

11 I Sharma 2026 foreslår jeg, med afsæt i Ruben Östlunds film *The Square* og Roy Anderssons *A Pigeon Sat on a Branch Reflecting on Existence*, at mødet mellem "teorien om kærlighed" og en historisk specifik privilegiebevidsthed har givet anledning til den skandinaviske sensibilitet, jeg kalder privilegiets problem (43-62).

i romantisk kærlighed, er velfærds-kærlighed gerne konfigureret som en trekantsrelation: barn, forælder/familie, velfærdsstat. Charman har f.eks. et præcist blik for den trekantsrelation, der var konteksten for hendes egen opvækst med en enlig mor:

Den tredje part i mit forhold til min mor har altid været velfærdsstaten, eller rettere sagt en bestemt rosenrød opfattelse af den, sammenflettet med min dybt-følte opfattelse af mig selv som et New Labour-barn, et barn af en holistisk social kontrakt, der allerede var godt på vej ud, da jeg blev født i 1993. (xi)

I denne trekantsrelation bidrager familien også til kultiveringen af velfærds-kærlighed. Her er det igen Charmans fornemmelse for denne mediering: "Min anakronistiske overbevisning om, at jeg levede i ly af en omsorgsfuld stat, blev opmuntret af min mor, som, tror jeg, ønskede at styrke vores følelse af værdighed ved at vise os, at vi var værdsat ikke kun af hende, [...], men af [...] landet selv." (Charman xii). Den samme trekantsrelation strukturerer også mindre optimistiske typer tilknytning til velfærdsstaten. I digtsamlingen *Spædgry* (2025) skitserer den danske digter Jonas Reppel f.eks. den overordnede familie/stat-situation, at en ung mand, der nu selv er blevet småbørnsfar, fra sine forældre i en dansk underklasse "har arvet det indgroede had/til staten" (Reppel citeret i Löfström).

Kulturanalytisk er begrebet "familie/stat-situation" fleksibelt: En familie/stat-situation kan være en enkelt scene i et litterært værk eller det kan være en bredere historisk situation – som for eksempel den reproduktive tvang, der nu kaldes "spiralsagen". Skandinaviske familie/stat-situationer udspiller sig alle vegne: ved middagsbordet, på fødselsgangen, i kollektive diskussioner om normeringer, varme hænder, arveskat, skilsmisser, modersmålsundervisning, skolemad og, når vi inddrager de skandinaviske velfærdsstaters transnationale relationer, i sager om familiesammenføring, transnational adoption, repatriering og reproduktiv kontrol. Sådanne situationer udgør, foreslår jeg, et arkiv for den følelseskultur, velfærdsstatens institutionelle "affamilialisering" og affektive "familialisering" giver anledning til. De registrerer den fortløbende forhandling af den affektive sociale kontrakt mellem velfærdsstaten-som-forælder og subjektet-som-barn-af-velfærdsstaten.

Lena Anderssons *Sveas søn* og Frelle Petersens *Hjem kære hjem*, som jeg ser på nedenfor, giver os via en række familie/stat-situationer to forskellige, men genkendelige, grundperspektiver på de virkninger, statsliggørelsen af det reproduktive arbejde har haft på subjektets tilknytning til velfærdsstaten. Velfærds-kærligheden finder vi i karakterernes repræsenterede følelser, sociale relationer og moralske idealer, men også i værkernes egen mærkbare veneration for det system, hvis forandring, nedslidning og ideologiske konflikter de ikke kan undgå også at handle om.

ET STATSSUBJEKT

Anderssons *Sveas søn* er første del af hendes folkehjemstrilogi, hvori også indgår romanerne *Datteren* og *Koryfæerne*. De to første romaner er tilsammen en slægtshistorie, der mestendels foregår i Sverige i sidste halvdel af det 20. århundrede, mens *Koryfæerne* er en "konspirationsroman" om mordet på Carl Stjärne – aka Olof Palme. *Sveas søn* og *Datteren* fortæller historien om familien Johansson med henholdsvis Ragnar og Ragnars datter, Elsa, som fortællingens ankerpunkter. Ragnar er født i *folkhemmets* "år nul", det vil sige år 1932 (året hvor socialdemokraten Per Albin Hansson, som i 1928 havde lanceret begrebet *folkhem*, blev valgt som statsminister), mens Elsa bliver myndig i 1988, hvor det Socialdemokratiske Arbejderparti "vandt valget en sidste gang i den gamle æra" (201). Som familieoverhoved er Ragnar en retlinet lighedsfetisjist med veludviklede systemer for såvel incitament som irettesættelse af børnene Erik og Elsa. Som romankarakter er Ragnar et uforglemmeligt bekendtskab, både fordi han inkarnerer folkehjemmet "som en slags mental tilstand", som Elsa formulerer det et sted, i dets strålende guldalder og dets senere afmatning, og fordi Lena Anderssons særegent kølige sympati med sine karakterer – en form for udleverende indlevelse, med glimt i øjet og hårdt drag om munden – her giver sig udtryk i en fortæller, der fintmærkende følger Ragnar, ligesom senere Elsa, fra yderst til inderst inde (13). Sjældent står velfærdsstatens idémæssige dilemmaer så lysende klart som levede dilemmaer som i disse romaner.

Sveas søn interesserer sig særligt for spørgsmål om individets følelsesmæssige gæld til disse to bærende institutioner: familie og velfærds-

stat. En aften i de tidlige 1960'ere, hvor ungkarlen Ragnar er hjemme og spise gule ærter hos sine forældre, kommer det til et opgør med dem og deres forventninger om, at han skal overtage faren Gunnars vognmands-forretning. Forældrenes ønske fylder Ragnar med modvilje og raseri. For han skylder dem ikke noget; selvfølgelig vil han ikke "ofre sig for sin fars skyld, det gjorde man ikke længere" (47). Både fortælleren og Ragnar selv forbinder dette ubehag ved forældrenes urimelige forventninger med hans anderledes forkærlighed for staten og denne institutions angiveligt mere rimelige krav på borgernes fortsatte troskab og taknemmelighed: Ragnar vil hellere alliere sig "med statens klare kølighed end med familiens varme krog af ulmende forurettelser" (47). Anledningen til Ragnars meditationer over sin tilknytning til henholdsvis sine forældre og den moderne svenske stat er den forestående opførelse af Berlinmuren. I modsætning til mange af sine svenske landsmænd har Ragnar stor forståelse for behovet for muren: "Hvis staten havde bekostet alt i ens liv, var man ikke fri i forhold til staten. Man skyldte den noget. [...]. Man kunne ikke bare få uden at give" (48). Erkendelsen af denne "ubestridelige sandhed" bringer samtidig Ragnar i vildrede. For hvordan så retfærdiggøre sit eget krav om frihed og uafhængighed fra sine forældre, som netop har "bekostet alt" i hans liv? "Var det," spørger Ragnar sig selv, "fordi han mente, at forældre egentlig ikke burde give deres børn alt dette og sætte dem i evig gæld og fastlåshed, men at det skulle staten tage sig af?" (51).

Denne fiktive familie/stat-situation registrerer en prægnant oplevelse af den relation, Berggren og Trägårdh kalder statsindividualisme, og af den svenske velfærdsstats affamilialisering, herunder ikke mindst den familiære affektive grammatik, som affamilialiseringen omvendt om-spænder staten i. For Ragnar er statens løfter langt mere forjættende end familiens løfte om "noget så ynkeligt som et lille privat foretagende", som vognmandsforretningen er (46). Den moderne svenske stat lover lys, luft, lighed, rimelighed, børneinstitutioner, ligestilling, forstæder, friluftsliv og "kommunale lokaler at mødes i for at øve sig i demokratiske processer og samtidig hygge sig" (78). Ragnar takker højlydt ja til disse velfærdsstatens løfter om uafhængighed fra de gamle bånd; han bliver sløjdlærer i grundskolen, en af den nye stats tjenere. Tilknytningen til staten løfter ham op.

Tilknytningen til familien trækker ham ned, synes han. For eksempel når mor Svea roser sin voksne søn for at være dygtig: "Han brød sig ikke om, når hun sagde det. Der var noget klæbrigt over det. En påmindelse om et uhjælpeligt bånd, en tilknytning der trak ham ned" (174).

For Ragnar er den moderne svenske stat det fornuftige, retfærdige og solide alternativ til "den rygende losseplads af fattigdom, uvidenhed og uanvendelighed, som historien var" (74). Særligt når han tænker på mor Sveas barndom – 13 år gammel kom Svea ud at tjene på en gård – står statens fordele i forhold til familiens klæbrige tyngdekraft ham lysende klart. Svea har sin Gud, sine kloge, gamle husråd og dåser fulde af 7 slags hjemmebagte kager. Ragnar har sin stat, sin socialdemokratiske fornuft og den nye pulvermad, som "skulle blive menneskets tjener og kvindens befrier" (85). Ragnars forbund med staten, noterer fortælleren i denne forbindelse, ligner Sveas forbund med gud. Som Ragnar ser det, har fornuften skabt staten i sit eget billede. Staten er "menneskets bedre jeg" og dens "principper om lighed, tydelighed og fravær af følelsernes vilkårlighed burde også efterstræbes i den enkeltes liv" (56).

Det er vigtigt at understrege, at Ragnar altså ikke forbinder sin svenske velfærdsstat med varmhjertet omsorg, men med kølig fornuft. Staten hjælper nok menneskene, men ikke på nogen måde, Ragnar forbinder med moderlig omsorg. Tværtimod er mor Sveas omsorg den svenske stats modsætning, ligesom følelse og fornuft generelt er hinandens modsætninger, som Ragnar oplever det. I sin egen rolle som forælder tager Ragnar derfor naturligt nok sit stikord fra den hjælpsomt disciplinerende fornuft, som han forbinder med staten: "Han ville være som en begribelig og god stat for sine børn," hedder det et sted, "rationelt funderet og med en retfærdighed, der var absolut; vejledende, tjenende og bestemmende i ét" (127).

Romanen tager altså velfærdsstaten som sin matrice for fremstillingen af mentale tilstande og mellemmenneskelige relationer i en angiveligt typisk svensk familie. Men hvad indebærer det egentlig at være som en god stat for sine børn? Hvordan oversætte den socialdemokratiske arbejderfornuft til opdragelse og mellemmenneskelige relationer? For Ragnar indebærer det blandt andet at lære Erik og Elsa aldrig at foragte pligten, anstrengelsen eller almindeligheden: at verden ikke er til for deres skyld, og

at man arbejder "for at andre ikke skal være nødt til at sørge for én" (128).¹² Idrætten er Ragnars klareste svar på, hvordan man er en god stat for sine børn, for idrætten "var folkehjemmets rygrad og blev udøvet i demokratiske foreninger" (94). På idrættens domæne "blev ingenting afgjort af ens herkomst, eller hvem man kendte, kun af hvordan man havde trænet" (134). I mere end et årti er børnenes idræt det, der giver Ragnars liv meningsfylde. Han ser nok drengen Eriks forurettelse over farens disciplinerende streng-
hed, men han synes omvendt ikke, han kan gøre det anderledes, for "det var nu engang hans ansvar at vise sine børn, hvad livet handlede om" (111).

Det bliver datteren Elsa, der længst forsøger at leve op til Ragnars høje idealer. Som en forældrestat, der gerne vil kultivere både selvdisciplin og livsglæde i borgerbørnene, foruroliges Ragnar dog indimellem over resultatet:

Elsas strenghed mod sig selv og hendes vilje til at være ham tilpas gjorde Ragnar både forlegen og bekymret. [...] Elsa tog hans ord for alvorligt. Hans formaninger var møntet på den normale grad af forsømmelighed, ikke på en der aldrig sjuskede. [...]. Hun måtte gerne more sig og ikke være så streng. Men hvordan skulle han opfordre hende til det uden at modsige sig selv? Hans råd havde aldrig været ment som en lovsamling, men som en vejledning. Helt så meget havde han ikke regnet med at blive adlydt (167-68).

Elsas fortræffelige evner og disciplin som langrendsløber opfylder Ragnars idé om glæde. Sæson efter sæson rejser han og Elsa til konkurrencer og træningslejre, og Elsa bliver en af de bedste i landet. På hendes vegne tillader realisten Ragnar sig nu forsigtigt at sigte efter verdenseliten. Men selv Elsa får brug for en udvej fra det nagelfaste regime: Mad bliver hendes udvej. Da Olof Palme bliver myrdet på gaden i Stockholm, går Ragnars kvaler derfor i en anden retning: Elsa "spiste for meget, spiste, som om det var hendes sidste måltid" (199). For Elsa, der nu er blevet student, er sporten blevet ren og skær pligt, mens film og litteratur bliver genstand for hendes passion i

12 Men det betyder ikke, at Ragnar ikke vil betale for staklerne. For narkomanerne på Centralstationen nærer han ikke medfølelse, for de har selv truffet deres valg, "men han betalte gerne for deres rene statslige sprøjter og også for deres rene statslige narko, hvis det var nødvendigt" (128).

stedet. Ragnar noterer sig med fortvivelse, at hans seje datter har fået en "ordinær, overernæret, uformelig velfærds krop". "Du ville kunne underholde en hel verden, Elsa," forsøger Ragner sig en sidste gang. "I stedet lader du dig underholde" (209).

En "velfærds krop" er blevet noget dårligt, og Berlinmuren falder. Ragnar og Sveriges vidunderlige år går på hæld: De statslige selskaber privatiseres, borgerne bliver til kunder og Elsa flytter hjemmefra. Og når noget "kommer i skred, må det skride", det gjaldt for såvel folkehjemmet som for Ragnar (224). Ragnar giver slip. Han har en affære og bliver skilt fra Elisabeth. For nu vil han endelig "slippe af med despoten, der havde regeret ham, sin egen hårdt bevogtede enhedsstat, sine omhyggeligt patruljerede grænser" (226).

Things fall apart, men hvorfor? *Sveas søn* vil gerne formidle den observation, at det er to modstridende ideer, der splitter både Ragnar og den svenske velfærdsstat ad. Denne ideologiske splittelse står mellem "det ingeniørmæssigt konstruerede og kravet om en kontrolleret accept af verden, sådan som den var" (86). På den ene side: At kappe alle bånd bagud, gennem teknologien at overtage naturen til sine egne formål for på optimal vis at lægge livet til rette for det almindelige menneske målt efter en urokkelig normalfordelingskurve. På den anden side: troskab mod "verdens sande væren" (86). Denne sidstnævnte idé er i romanen primært repræsenteret af en sans og forkærlighed for kvalitet, naturens skønhed, materialer og former, som altså står i modsætning til det masseproducerede og ingeniørmæssigt konstruerede. Selv om sløjdlæreren Ragnar finder de nye forstæders statslige byggenormer vidunderligt fantastiske, synes han f.eks. alligevel, at der mangler noget menneskeligt:

de store boligkomplekser rundt om deres rækkehusområde havde noget øde og sterilt over sig. Hans formsans kolliderede nogle gange med hans tro på effektivitet og en fornuftigere fremtid. I disse bygninger manglede noget blødt og menneskeligt, men hensigterne var helt igennem gode. (79)

I *Datteren*, efterfølgeren til *Sveas søn*, er Elsas fortvivlende livtag med maden og overspisningen et grundtema. Efter årtiers kamp med maden er det sigende nok den gamle Sveas kogebøger, der redder Elsa og lader hende

tilbageerobre omsorgen for livet. På den måde vinder det gamle Sverige med de udsøgte råvarer og smagssammensætninger over "antimadlavningens tarvelighed": Smagsløgene er nu ikke længere Elsas fjende, og med sin nyvundne omsorg for livet får hun endelig sin gamle krop tilbage (Andersson, Datteren 253-254).

Romanerne *Sveas søn* og *Datteren* giver således udtryk for selv at tro mindre på "muligheden for at rive alt det op, som hidtil havde hæmmet mennesket", mindre på pulvermadens nøje sammensatte kemiske mirakel end på "mad lavet af rigtige råvarer" (*Sveas søn* 84). Selv Ragnar, som var det svenske samfunds ånd, finder mod slutningen af sit liv, at proportionerne er blevet helt forkerte: "Han så hvordan stordriften ødelagde kvaliteten og nøjagtigheden i detaljen, hvordan pandekagen kom til at smage af fisk på grund den effektive affodring af hønsene. Han så gammel håndværkskunnen gå tabt" (*Datteren* 259). Til sidst bliver Ragnar dement; også i sit forfald følges han ad med folkehjemmet.

DEN INTIME STAT

I den danske instruktør Frelle Petersens spillefilm fra 2025 *Hjem kære hjem* møder vi en anden fraktion af velfærdsstatens tjenere, denne gang i det 21. århundredes sønderjyske ældrepleje, der fortrinsvist er befolket af kvinder. Intimiteten mellem borger og velfærdsstat – som her er repræsenteret af den kommunale hjemmepleje – er mindre abstrakt i *Hjem kære hjem* end hos Lena Andersson: Hvor sindbilledet på velfærdsstatens tjenere i *Sveas søn* er den kølige folkehjemsingeniør, åbner Frelle Petersens film med de varme hænder, der fermt håndterer stomiposens intime teknik. Filmen viser de menneskelige fejl, der særligt sker i pressede, underbemandede situationer, men større er dens optagethed af den menneskevarme omsorg, der vokser i dette nedslidte system som en slags ukrudt – det vil sige på trods. For der skal spares og effektiviseres endnu mere i hjemmeplejen. Filmens hovedperson, Sofie, er en ganske anden slags repræsentant for velfærdsstaten end Ragnar. Men de ligner hinanden på den måde, at deres måde at være forælder på spejler sig i deres arbejde for velfærdsstaten. Sofie giver og giver på begge fronter, og hun får også meget igen fra både de

gamle mennesker, hun plejer, fra sine kolleger og fra sin datter. Men hendes enorme ansvarsfølelse gør det svært for hende at sluge de andres sjusk, og da hun møder utaknemmelighed og en klage fra en borgers perfide datter, må Sofie stresssygemelde sig.

I *Sveas søn* så vi affamilialiseringen og statsindividualismen i det positive skær fra Ragnars perspektiv: frihed, autonomi og uafhængighed fra de klæbrige familiebånd. Set fra den sønderjyske ældrepleje er perspektivet i *Hjem kære Hjem* nødvendigvis et andet. Med Sofie ser vi, hvad affamilialiseringen også betyder: De voksne børn af de ældre borgere kender ikke deres forældre, kender ikke deres præferencer og kender måske heller ikke deres historie. De gamles ægtefæller orker dem heller ikke, og vil bare drikke kaffe med hjemmehjælperen. Sofie hverken kan eller vil pakke sin omsorg for de ældre borgere væk, selv om hendes chef forklarer hende, at hun ellers ikke kan fungere i hjemmeplejen. Sofies følelsesarbejde er "deep acting", sådan at hendes relationer til flere af de ældre ikke kan skelnes fra "rigtige" venskaber eller nære relationer (Hochschild). Vi ser på den måde velfærdsstaten træde ikke akkurat i forældrenes sted, men i de voksne børns sted. Også gamle mennesker er børn af staten.

I forgængeren til *Hjem kære hjem*, filmen *Onkel*, var omdrejningspunktet en lysende ubrydelig familierelation mellem en ung kvinde og hendes onkel. Med *Hjem kære hjem* viser Petersen omvendt de tyndere tværgenerationelle familierelationer, der muligvis er det mere typiske resultat af statsliggørelsen af det reproduktive omsorgsarbejde. I en af filmens mange familie/stat-situationer er vi på en intensivafdeling. I midten af billedrammen ligger gamle, demente Per i en hospitalsseng med lukkede øjne. Ved hans venstre side står hans datter. Ind på stuen træder Sofie, som stiller sig på sengens højre side. Her har vi et meget konkret billede af velfærds-kærligheden som trekantsrelation. Datteren er glad for endelig at kunne sige Sofie tak for al den omsorg, hun har givet Per. Per har længe ikke kunnet genkende datteren, fortæller hun, men han taler til gengæld hele tiden om Sofie. Det er Sofie, ikke hans datter, der nu er Pers nære, fordi nærværende, relation.

Hjem kære hjem er dog mere interesseret i at belyse affamilialiseringens dilemmaer end i at fælde entydige domme over familien af i dag. Da

den kære Else dør, har Sofie svært ved at komme overens med det. Hun synes, hun burde have gjort mere for hende. Ville du da være flyttet ind hos hende, spørger en kollega, hvorefter en for filmen væsentlig familie/stat-situation udspiller sig i en carport, hvor Sofie og kollegaen er søgt i ly for regnen. "Jeg ville i hvert fald aldrig selv have ladet min mor sidde sådan," siger Sofie. "Det ved man nu aldrig," svarer kollegaen på syngende sønderjysk:

Jeg ved da godt, at i andre lande der bor man sammen med sine forældre og bedsteforældre, men jeg sku da fanme ikke ha boet med min far og min mor. Så ku de ha kørt mig på den lukkede. (Petersen)

Vist er dette udsagn ikke den unge Ragnars optimistiske velfærds-kærlighed, men det fungerer i filmen som en slags tålmodigt forsvar for og legitimering af den skandinaviske familiepolitik, som disse arbejdere samtidig ser de til tider menneskeligt barske resultater af. Sofie ser for eksempel til med vantro, da den afdøde Elses familie ufølsomt smider kvindens elskede og over et langt liv indsamlede tedåser i skraldespanden. Men samtidig er Sofies egne familierelationer også skrøbelige. Moren er mere optaget af sin hundehvalp end af at lytte til Sofie, der ellers har brug for hendes hjælp.

AFRUNDING

Disse værker viser på forskellig vis velfærds-kærlighedens resiliens. På trods af tydelige historiske anslag mod velfærdsstaten og subjektets tilknytning til den, lever velfærds-kærligheden her videre i karaktererne, men også i værkernes agtelse og respekt for det system, de portrætterer. I *Hjem kære hjem* er velfærds-kærligheden ikke stormende. Men vi ser den i velfærdstjernernes ansvarsfølelse og omsorgsarbejdsetik, og i borgernes parathed til at indgå i nære relationer med disse velfærdens hjælpere, som kommer og går i hjemmene som en slags erstatningsbørn og indgår i affektive relationer, vi kan kalde familiære. Men måske sidder velfærds-kærligheden tydeligst i portrættet af Sofie. Filmen er ikke rigtig en fremstilling af det gode liv i det 21. århundredes skandinaviske velfærdsstat. Velfærds-kærligheden er snarere deponeret i fremstillingen af velfærdsstatens gode menneske, som

er så ordentlig og ansvarsfuld i sine relationer, at staten stadig kan tage sig ud som et kærlighedssystem skabt i familiens billede.

I *Sveas søn* går det, som vi har set, ikke an for Ragnar Johansson at forbinde 'mor' og 'stat'. Velfærdsstaten er god, men ikke spor moderlig. Alligevel fremstilles relationen mellem stat og subjekt som intim og familiær. Ragnar omfavner kærligt velfærdsstaten: Den er i hans styresystem, i hans hjerte. Hans relation til staten kan derfor ikke alene beskrives som politisk tilslutning, men også som en affektiv tilknytning. Denne tilknytning træder vel at mærke i stedet for, hvad romanen fremstiller som en mere traditionel tilknytning til forældrene. For Ragnar er staten en mere fornuftig forældrefigur end far Gunnar med sin tarvelige vognmandsforretning og sine ufornuftige forventninger til sønnen.

Men velfærds-kærligheden sidder i *Sveas søn* og *Datteren* også i fortællerens vilje til så minutiøst og videbegærligt at forstå Ragnar og hans sjæls velfærdsstatslige mekanik. Lidt ligesom en voksen datter – Lena Andersson er, ligesom Elsa, født i 1970 – der vil forstå sin far og hans verden, er fortælleren nok nådesløs i sin fortolkning af Ragnars type fornuft, men fortællerinstansen er først og fremmest dybt, dybt interesseret. Elsa slår sig løbende på sin "farstat", men hun favner ham også. Efter begravelse-sceremonien for Ragnar går hun og broren Erik en tur. Erik er optaget af, hvorfor Ragnar absolut skulle bære hele verden på sine skuldre, hvorfor han tordnede og tav og tog på vej, når nu man kan være lige så fri og uafhængig som ham selv, der arbejder i en bank i Bruxelles. Men Elsa synes at forstå Ragnars og det svenske samfunds situation og fælder på *Datterens* sidste side en langt mildere dom over begge institutioner:

Men uafhængigheden skal forenes med fasthed, ikke med vægtløshed. Jo mere frihed man vinder, desto mere indre fasthed kræves der. Det var det han [Ragnar] vidste, det var det han forsøgte at sige til os på sin ufuldkomne måde når han tordnede, tav og tog på vej. (264)

Fortælleren og Elsa deler denne vilje til indgående at forstå Ragnar, hans autoritet og hans relation til verden. Som et arvestykke med stor affektiv værdi sidder den moderne svenske velfærdsstat også i Elsas styresystem – og i Anderssons trilogi.

DEVIKA SHARMA er lektor ved Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, Københavns Universitet. Seneste bogudgivelse er monografien *The Predicament of Privilege: Inequality and Ambivalence in Contemporary Scandinavian Culture* (University of Washington Press, 2026).

A NORDIC LOVE STORY

The Welfare State in Our Hearts

In this article, my overall aim is to contribute to welfare state research within the humanities by redescribing the so-called “Nordic model” not merely as a political-institutional model, specifying the structure and services of the state, but as an affective model too, specifying the subject’s emotional attachment to and perception of it. I identify and discuss what I take to be a dominant experience of the Scandinavian welfare states: the sense that the state is good, protective, and thus worth cherishing. My term for this affective relationship between welfare state and subject is “welfare love”. Crucial to the configuration of this affective Nordic model is, I suggest, the social fact that in the collective imagination the welfare state operates as a parental figure. In the latter part of the article, I turn to two contemporary interpretations of welfare love and the relationship between the Scandinavian welfare state and the family: the Swedish author Lena Andersson’s novel *Sveas søn* and Danish filmmaker Frelle Petersen’s *Hjem kære hjem*.

KEYWORDS

- DK: velfærds kærlighed; velfærdsstat; familie; følelse; tilknytning; Lena Andersson; Frelle Petersen
EN: welfare love; welfare state; emotionality; attachment; Lena Andersson; Frelle Petersen

LITTERATUR

- Andersson, Lena. *Datteren*. Oversat af J. K. Kistorp. C&K Forlag, 2021.
Andersson, Lena. *Koryfæerne*. Oversat af J. K. Kistorp. C&K Forlag, 2023.
Andersson, Lena. *Sveas søn*. Oversat af A. Fehlaue. C&K Forlag, 2019.

- Andersson, J. og Howell, C., red. *Nordic Neoliberalisms: Perspectives on Economic, Social and Cultural Change in the Nordics after 1970*. Routledge, 2025 <https://doi.org/10.4324/9781003563372>
- Brown, Wendy. *States of Injury: Power and Freedom in Late Modernity*. Princeton University Press, 1995.
- Bergqvist, C., T.O. Blandy og D. Sainsbury. "Swedish State Feminism: Continuity and Change". *Changing State Feminism*, redigeret af J. Outshoorn og J. Kantola. Palgrave Macmillan, 2007.
- Berlant, Lauren. *Cruel Optimism*. Duke University Press, 2011.
- Bissenbakker, Mons, red. *Tilknytningens grænser. Den affektive regulering af migration i Danmark*. Aarhus University Press, 2024.
- Borchorst, A. og B. Siim. "The Women-Friendly Welfare States Revisited". *NORA: Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 10(2), 2002, s. 90-98. <https://doi.org/10.1080/080387402760262186>
- Borchorst, A. og B. Siim. "Woman-Friendly Policies and State Feminism: Theorizing Scandinavian Gender Equality." *Feminist Theory*, 9(2), 2008, s. 207-224. <https://doi.org/10.1177/1464700108090411>
- Charman, Helen. *Mother State: A Political History of Motherhood*. Allen Lane, 2024
- Degavre, F. og L. Merla. "Defamilialization of Whom? Re-Thinking Defamilialization in the Light of Global Care Chains and the Transnational Circulation of Care." *Family Life in an Age of Migration and Mobility, Migration, Diasporas and Citizenship*, redigeret af M. Kilkey og E. Palenga-Möllenbeck, Palgrave Macmillan, 2016.
- Ellingsæter, Anne Lise og Arnlaug Leira, red. *Politicising Parenthood in Scandinavia: Gender Relations in Welfare States*. The Policy Press, 2006
- Esping-Andersen, Gøsta. "Towards the Good Society, Once Again?" *Why We Need a New Welfare State*, redigeret af Esping-Andersen, 2013, s. 1-25. Oxford Scholarship On-line <https://doi.org/10.1093/0199256438.003.0001>
- Heiret, Y. S. "The Neoliberalization of the Norwegian Welfare State: Public Investments in a Privatized Global Economy." *Nordisk velfærdsforskning | Nordic Welfare Research*, 9(1), 2024, s. 48-65. <https://doi.org/10.18261/nwr.9.1.4>
- Hernes, Helga. *Welfare State and Woman Power: Essays in State Feminism*. Norwegian University Press, 1987.
- Hochschild, Arlie. R. *The Managed Heart: Commercialization of Human Feeling*. University of California Press, 1983.
- Kjældgaard, Lasse Horne. "'In loco Parentis'. Affamilialisering i fiktion om den skandinaviske velfærdsstat." *Velfærdsfortællinger. Om dansk litteratur i velfærdsstatens tid*, redigeret af Nils Gunder Hansen, Gyldendal, 2010.
- Löfström, Kamilla. "Kapitalismen skaber sine gode digtere", lyrikanmeldelse. *Information*, 17. august, 2025.
- Mulinari, D. og A. Neergaard. "The Swedish Racial Welfare Regime in Transition." *Racism in and for the Welfare State*, redigeret af F. Perocco, Palgrave Macmillan, 2022. https://doi.org/10.1007/978-3-031-06071-7_4

Petersen, Frelle. (Instruktør). *Hjem kære hjem*. Zentropa, 2025.

Petersen, Frelle. (Instruktør). *Onkel*. 88 Miles, 2019.

Petersen, J. H. & Petersen, K. "Wie es eigentlich gewesen. Velfærdsfortællingen." *Velfærdsfortællinger. Om dansk litteratur i velfærdsstatens tid*, redigeret af Nils Gunder Hansen, Gyldendal, 2010.

Shammas, V. L. "The Global Hinterland of Social Democracy: On the Limitations of Norwegian Welfare Capitalism." *Nordisk välfärdsforskning | Nordic Welfare Research*, 9(1), 2024, s. 66–83. <https://doi.org/10.18261/nwr.9.1.5>

Sharma, Devika. *The Predicament of Privilege: Inequality and Ambivalence in Contemporary Scandinavian Culture*. University of Washington Press, 2026.